

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT

ALS EENS ARENDS PSALM 103:7

Onder redactie van Ds K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Ds R. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr C. Bouma, 's Gravenhage; Ds K. Fernhout, Vreeland; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, De Steeg; Ds B. A. Knoppers, Amsterdam; Ds C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Ds F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Ds D. Postma, Burgersdorp (Zuid-Afrika); Ds A. Ringalda, Soerabaja; Dr J. C. Rullmann, Wassenaar; J. Strikwerda, Dordrecht; Dr J. Thijs, Zwolle; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Ds J. de Vries, Tilburg; Ds J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's Gravenhage.

Stukken voor de Redactie zende men aan den secretaris der Redactie:
Dr C. TAZELAAR, 2e Const. Huygensstr. 77, Amsterdam.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f 2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f 7.50 en voor Ned-Indië f 6.— per jaar.
Advertentiën: 35 ct. p. regel. — Losse nummers f 0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: Het Rapport der Onderwijs-Commissie en onze scholen. III. — Uit de Schrift, 2 Kon. 2:18. — Kerkelijk Leven. — Literatuur en Kunst. — Geestelijke Adviezen. — Populair Wetenschappelijke Schetsen. — Uit het Politieke en Sociale Leven. — Vakwetenschap en Praktijk. — Zending en Evangelisatie. — Perschouw. — Boekbespreking. — Kerkenieuws.

HOOFDARTIKEL

Het rapport der Onderwijscommissie en onze scholen.

III. Het Subsidie.

In dit slotartikel worden de voorschriften besproken betreffende het bedrag van het subsidie, en de wijze, waarop het verkregen wordt.

De strekking van de wijzigingen, die de Staatscommissie voorstelt, is niet om te geraken tot hoogere uitkeeringen aan bijzondere scholen. In het algemeen komen thans reeds alle uitgaven der bijzondere school, voorzover zij niet door de schoolgelden worden gedekt, voor rekening van de openbare kassen. Financiële moeilijkheden doen zich nog wel voor bij scholen, vóór 1920 gesticht, wanneer zij gebukt gaan onder den last van oude schulden; en bij enkele scholen, die zich niet tevreden stellen met het verplichte aantal onderwijzers, en voor eigen rekening boventallige onderwijzers aanstellen. Hiervoor kan de openbare kas niet opkomen. De Wetswijziging om te komen tot hoogere uitkeeringen, is dan ook vanwege het bijzonder onderwijs niet gevraagd. Met het buitengewoon onderwijs staat het anders; daarop wordt straks teruggekomen.

Wanneer men de wijzigingen nagaat, welke de Staatscommissie ten aanzien van het subsidie voor scholen voor gewoon en u.l.o. voorstelt, zal men zien, dat deze minstens evenzeer in het financieel belang der gemeente zijn, als in dat der bijzondere school. Natuurlijk kon het van de Commissie niet verwacht worden, dat zij fouten in de wet in stand zou houden, indien deze tot financiële bevoordeling der bijzondere school konden leiden. Maar het is ook in het belang der bijzondere school zelve, dat zulke fouten verdwijnen. Wanneer eene bijzondere school door een fout in de wet een buitenkansje krijgt, waarop zij redelijkerwijs geen aanspraak heeft, brengt dat de bijzondere school maar in opspraak en doet het haar meer nadeel dan voordeel. De wettelijke regeling van de verhouding van gemeente en bijzondere school moet zóó zijn, dat beide daarin duurzaam bevrediging kunnen vinden.

Bespreken wij thans de voornaamste wijzigingen, die de Commissie voorstelt.

In de eerste plaats heeft zij er zich op toegelegd, eene scherpe en duidelijke afcheiding te maken tusschen de uitgaven, welke het schoolbestuur bij den bouw of verbouw of verandering van inrichting van eene school rechtstreeks van de gemeente vergoed krijgt, en de uitgaven, welke het schoolbestuur moet dekken door de jaarlijkse gemeentelijke uitkeering per leerling. Thans doet zich het bezwaar voor, dat uitgaven, welke naar haar aard onderhoudsuitgaven zijn (vervangende van door langdurig gebruik onbruikbaar geworden leer- en hulpmiddelen en schoolmeubelen), ten gevolge van de wettelijke bepalingen als kapitaalsuitgaven vergoed worden, terwijl dit bezwaar nog aan betekenis wint, omdat diezelfde uitgaven bij de bepaling van het maximum van de gemeentelijke vergoeding voor exploitatiekosten mede in aanmerking moeten worden genomen. Door de omschrijving die de Commissie geeft van de kapitaalsuitgaven en exploitatieuitgaven wordt dit bezwaar opgeheven.

Tot de vakken van het lager onderwijs behoort ook de lichamelijke oefening. Weliswaar wordt het onderwijs hierin eerst 1 Januari 1936 verplicht, doch eene school gaat niet buiten de grenzen van haar taak, wanneer zij reeds thans dit onderwijs geeft. Hier rijst nu de, uit financieel oogpunt zeer belangrijke, vraag van den bouw van gymnastiek-

lokalen. Het zou ergerlijke verkwisting zijn, wanneer aan iedere openbare en bijzondere school een gymnastieklokaal verbonden werd. Vele scholen zouden die lokalen slechts enkele uren per week gebruiken. Het ligt voor de hand dat in de eerste plaats gestreefd moet worden naar het gezamenlijk doen gebruiken van één gymnastieklokaal door verschillende scholen. Reeds thans geschiedt dit, doch de wettelijke bepalingen betreffende de lokaliteit voor bijzondere scholen hebben hierin niet voorzien, en eischen in het algemeen, dat de bijzondere school eigenaars wordt van de te harer beschikking gestelde lokaliteit. De Staatscommissie geeft in overweging ten aanzien van een gymnastieklokaal genoeg te nemen met een ingebruikgeving aan de bijzondere school gedurende bepaalde uren, echter alleen indien en voor zoolang deze uren onder goedkeuring van den Inspecteur zijn geregeld. Tegen willekeurige behandeling wordt de bijzondere school daardoor beschermd.

De Staatscommissie is echter nog een stap verder gegaan. Zij meende, dat het niet aanging, met ingang van 1 Januari 1936 te eischen dat in het kleinste dorp en in de kleinste gehuchtsschool gymnastiekonderwijs zal worden gegeven. Daarom stelt zij voor, dat in bijzondere gevallen door den Minister daarvan vrijstelling zal kunnen worden verleend. Is die vrijstelling verleend, dan heeft een school of schoolje redelijkerwijs niet meer behoefte aan een gymnastieklokaal.

Eene andere wijziging, welke op de stichting van lokaliteit van bijzondere scholen betrekking heeft, betreft de uitkeering van de voor schoolbouw noodige gelden. De wet bepaalt thans, dat na de storting van de waarborgsom de gelden worden beschikbaar gesteld. Letterlijke uitvoering van dat voorschrift is niet in het belang van de gemeente, die dan zou betalen voordat het nodig is, noch in het belang van het schoolbestuur, dat het risico moet loopen, aan de bewaring van zeer groote geldsommen verbonden. De Staatscommissie stelt voor de verstrekking te doen plaats hebben in zoodanige termijnen als het schoolbestuur, met het oog op de te verrichten betalingen, noodig oordeelt; in verscheidene gemeenten is dit reeds thans de praktijk.

Van meer beteekenis is hetgeen de Staatscommissie voorstelt omtrent inkomsten, die een schoolbestuur uit een schoolgebouw kan trekken. Lokalen kunnen gedurende de avonduren kosteloos voor vergaderingen worden beschikbaar gesteld (mits de kosten voor vuur en licht, die niet als onderwijsuitgaven kunnen worden aangemerkt, niet uit de gemeentelijke uitkeering voor exploitatiekosten worden bestreden). Het schoolbestuur kan ook lokalen gedurende de avonduren verhuren. Zelfs kan het voorkomen, dat (bijv. de eerste jaren na de opening der school) niet alle lokalen gedurende de schooltijden gebruikt worden, en één of twee lokalen voor eene kleuterschool of voor andere doeleinden worden beschikbaar gesteld. De Staatscommissie stelt nu voor, dat inkomsten, die het schoolbestuur uit het gebouw trekt, aan de gemeente ten goede komen; en dat, wanneer lokalen regelmatig in de schooltijden gebruikt worden voor een ander doel dan voor lager onderwijs, het schoolbestuur daarvoor een redelijke vergoeding moet vragen. Het gebouw is geheel door de gemeente betaald en wordt aan het schoolbestuur gegeven om het voor de school te gebruiken, niet om exploitatiewinst te maken, noch om andere instellingen op de been te houden.

De gemeentelijke uitkeering voor exploitatiekosten heeft tot een groot aantal geschillen geleid over de vraag, wat uit die uitkeering mag worden betaald. Moeilijkheden gaf daarbij vooral de uitdrukking: „andere uitgaven, ter verzekering van den goeden gang van het onderwijs”.

Tenzinde aan alle beperkende uitleggingen, die met de strekking der regeling in strijd zijn, een einde te maken, stelt de Staatscommissie voor inplaats van die uitdrukking te lezen: „alle andere

kosten van het lager onderwijs”. Van belang is die wijziging vooral met het oog op de berekening van wat de gemeente per leerling voor exploitatiekosten uitgeeft. Wat de bijzondere school betreft, wordt in het ontwerp der Staatscommissie in een ander artikel uitdrukkelijk bepaald, dat de jaarlijkse gemeente-uitkeering strekt tot bestrijding van de kosten der school, voorzover die kosten niet uit anderen hoofde door Rijk of Gemeente zijn of worden vergoed. Het zal het schoolbestuur dus ook vrijstaan, wanneer het nog een bedrag beschikbaar heeft uit de gemeentelijke uitkeering, daaruit eene uitgave te bestrijden, die het ook rechtstreeks van de gemeente zou kunnen vergoed krijgen als kapitaalsuitgave. Wanneer daardoor bereikt wordt, dat voor eene uitgave van enkele tiendallen guldens voor nieuwe leermiddelen of voor kleine veranderingen aan het gebouw de omslag vermeden wordt, die aan eene aanvraag bij het gemeentebestuur verbonden is, is dit ook voor de gemeente-administratie eene ontlasting.

Van veel belang voor de bijzondere school is het dat aan het begin van het jaar bekend zal zijn welk bedrag per leerling voor exploitatiekosten beschikbaar is. Terecht wordt erover geklaagd, dat de schoolbesturen thans eerst lang na het verstrijken van een kalenderjaar vernemen welk bedrag zij dat jaar voor exploitatiekosten hadden mogen besteden. De Staatscommissie wil de gemeentebesturen verplichten, tegelijk met het vaststellen der gemeentebegroting het voor exploitatiekosten beschikbaar bedrag per leerling te bepalen, zoolvel voor het openbaar als voor het bijzonder onderwijs. Is dit bedrag onredelijk laag, dan kan een schoolbestuur daartegen bij Ged. Staten bezwaar maken. Aan het eind van vijf jaar (thans drie jaar) zal worden vastgesteld of de bijzondere school het beschikbare bedrag al dan niet heeft uitgegeven voor de school. Is voor de openbare school per leerling meer uitgegeven, dan wordt in het volgend jaar het bedrag voor de bijzondere school dienovereenkomstig verhoogd.

Ten einde niet aan het einde van de vijfjarige periode vijf jaarrekeningen tegelijk te moeten vaststellen, zal aan het einde van ieder jaar het bedrag worden vastgesteld, dat voor de openbare school en voor de bijzondere scholen is uitgegeven.

In de regeling voor de vergoeding voor boventallige onderwijzers door de gemeente stelt de Staatscommissie enkele wijzigingen voor. De klassendeeler zal tijdig worden bekend gemaakt, zoodat de schoolbesturen kunnen weten, wanneer zij voor rekening der gemeente een boventalligen onderwijzer kunnen aanstellen. Daartegenover staat, dat de boventallige onderwijzer van de bijzondere school slechts één jaar (thans twee jaar) voor rekening van de gemeente blijft, nadat de gemeente heeft opgehouden een boventalligen onderwijzer te hebben.

Voorts zal bij ziekte van den boventalligen onderwijzer ook diens plaatsvervanger voor rekening der gemeente komen.

Het zijn slechts de belangrijkste voorstellen der Staatscommissie, die in deze artikelen zijn besproken. Zij doet nog vele andere voorstellen tot het wegnemen van kleine oneffenheden en tot verbetering van de redactie der wet. Vermelding verdient nog, dat zij voor het buitengewoon onderwijs de financiële gelijkstelling wil doorvoeren voor de scholen voor zwakzinnigen en zeer zwakzinnigen, alsmede voor de scholen voor schipperskinderen en voor kramerskinderen. Met deze voorstellen is eene vermeerdering der uitgaven gemoeid, welke na verloop van jaren tot een miljoen zal stijgen. Ten aanzien van het overige buitengewoon onderwijs (blinden, slechthoorenden, doofstommen, gebrekkigen, psychopathen, enz.) stelt de Staatscommissie voor, dit alleen in bijzondere scholen te doen geven. Thans zijn trouwens alle deze scholen bijzondere scholen, met één uitzondering, waarvoor een overgangsbepaling wordt voorgesteld. Van financiële gelijkstelling zal bij deze scholen niet gesproken kunnen worden. Bij algemeen maatregel van be-

stuur zal voor haar eene subsidieregeling worden vastgesteld.

De voorstellen der Staatscommissie inzake de opleiding van onderwijzers laat ik, om niet te uitvoerig te worden, thans rusten.

Voor het bijzonder onderwijs ligt de beteekenis van de voorstellen der Staatscommissie in de eerste plaats in de toepassing der financiële gelijkstelling op het onderwijs aan zwakzinnigen en schipperskinderen. Van beteekenis is voorts het wegvallen van de verklaring der ouders bij de aanvraag van gelden voor schoolstichting, door welke verklaring thans de stichting van bijzondere scholen zonder enig nut tot voorwerp van politieke strijd wordt gemaakt. Voorts wil de Staatscommissie eenige subsidievoorwaarden verzachten, welke meer dan noodig is de vrijheid van de school beperken. Ook worden een aantal andere kleine en groote bezwaren opgeheven, die bij de toepassing van de wet aan het licht gekomen zijn. Eindelijk zal de als bezuinigingsmaatregel voorgestelde beperking van het aantal verplichte onderwijzers ook de bijzondere school treffen.

Mr V. H. RUTGERS.

UIT DE SCHRIFT

opvoeding.

Toen kwamen zij weder tot hem, daar hij te Jericho gebleven was; en hij zeide tot hen: Heb ik tot ulieden niet gezegd: Gaat niet?
2 Kon. 2:18.

De profetenleerlingen van Jericho zijn Elisa, bij diens opklimmen uit de Jordaanbedding, eerbiedig tegemoet getreden, en hebben hem buigend erkend als den opvolger van Elia, door wiens dienst des Heeren Woord tot hen spreken zou. En toch hebben zij zich niet aanstonds op de hoogte van onvoorwaardelijke gehoorzaamheid kunnen stellen.

Zij willen 't lichaam van Elia gaan zoeken en vragen daartoe van Elisa verlof een aantal hunner te mogen uitzenden. Maar deze weigert het hun. „Zendt niet”, zoo zegt hij. Hij deelt hun met opzet nog niet mede, op welke wijze Elia van de aarde is weggenomen, en waarom het derhalve vruchteloos zou zijn hem te gaan zoeken. Van Elia's lichamelijke hemelvaart wisten de profetenleerlingen dus niets. Wel was hun van vroegere openbaring Gods bekend, dat Elia zou weggenomen worden, maar van de nadere bijzonderheden waren zij onkundig gebleven. En Elisa heeft deze thans opzettelijk verzwegen. Hij heeft geen verklaring van zijn woord gegeven. Hij vraagt gehoorzaamheid. Wel niet hard en streng, maar toch gehoorzaamheid. Later zou hij hem de verklaring van zijn verbot gegeven hebben, doch eerst is het slechts: „Zendt niet”.

Tot deze volle onderworpenheid aan Elisa's woord zijn de profetenleerlingen echter nog niet bereid. Zij blijven aanhouden. En dan geeft de profet nóg geen verklaring; want zij moeten leeren er genoeg aan te hebben, dat hij gezegd heeft: „zendt niet”.

En daarom zegt hij nu: — „zendt”. Dan laat hij hen gaan. Hij laat hen dagenlang vruchteloos zoeken, zich vermoeien, en alle wegen afloopen, zoodat ze straks beschaamd terugkomen, en stilzwijgend erkennen, dat zij beter gedaan hadden met te gehoorzamen. En dan geeft Elisa ook nu nog geen verklaring, maar hij komt terug op zijn eerste woord waaraan zij zich hadden moeten onderwerpen. „Heb ik tot ulieden niet gezegd: gaat niet?”

Dit is opvoeding.

Dit is onderricht in gehoorzaamheid.

Eerst door het terughouden van eene verklaring; en vervolgens door het laten gaan in een vruchteloos weg, opdat men beschaamd zou terugkeeren.

Ach, hoe menigmaal gelijken Gods kinderen op deze lieden te Jericho. Het was het profetische Woord Gods, dat door Elisa sprak. En de zonde van de profetenleerlingen was twijfel aan de juistheid van dat Woord, en ongehoorzaamheid. Maar hoe vaak handelen Gods kinderen evenzoo. Zij zijn óók leerlingen; leerlingen van den hoogsten Profet, in de school Zijns Woords. En zij treden — evenals in dit verhaal — dat Woord buigend en eerbiedig tegemoet. Zij erkennen het in zijn gezag. En zij doen dat van harte. Doch een oogenblik later betwijfelen ze dat Woord, en zijn er ongehoorzaam aan. Dan buigen zij zich weer niet, en houden het soms „tot schamens toe” tegen dat Woord vol.

Wanneer Gods Woord de belofte des Evangelies spreekt tot een van schuld overtuigde, die oprecht verzoening met God begeert, — dan wordt dat Woord vaak niet aanstonds geloovig en gehoorzaam aanvaard. Men wil van de waarheid van dat Woord eerst meer bewijzen en ondervinding hebben. Men wil er eerst eene duidelijke verklaring en aanwijsbare blijken van hebben. En de Heere geeft die verklaring niet. Hij vraagt gehoorzaam geloof. Dat is Zijne opvoeding. Want als wij er eerst eene verklaring en praktische ondervinding van ontvingen,

dan zouden we op grond daarvan gaan gelooven, en niet op grond van Gods Wóórd. En wij zouden een volgend maal weer even zwak en hulpeloos zijn.

Daarom zegt de Heere zonder meer: „Zendt niet”. Hij zegt: „Geloof”. Hij zegt: „Aanvaardt Mijn Woord onbegrepen”. Hij vraagt, dat we ons gehoorzaam en geloovig buigen. Dat is Zijne opvoeding.

Gods Woord zegt, dat de Heere den goddelooze, zonder eenige zijner verdiensten, uit louter genade, alleen om Christus' wil, rechtvaardigt, en dat deze dit door het geloof alleen moet aannemen. Maar menigmaal gaat een aan zijn schuld ontdekte daartegen in; want hij kan dat niet verstaan, en meent, zonder méér, dat niet te kunnen aannemen; hij wil eerst beter worden, en zich rechtvaardiger weten; hij wil eerst allerlei kenmerken en bewijzen en verklaring ervan hebben. Hij is als een der profetenleerlingen te Jericho.

Maar de Heere geeft geen verklaring.

Wel doet Hij soms iets anders.

Hij zegt: — „zendt”.

Hij zegt: — „Ga dan maar zoeken”.

Hij laat dien mensch een tijdlang gaan.

En deze zoekt het dan overal. Hij zoekt het bij de wet, en hij zoekt het in de kenteekenen des geestelijken levens; hij zoekt het in nog dieper ontdekking, of in nog verder gevorderde bekeering; hij vraagt overal raad; hij verwacht het in eene andere kerk en bij eene andere prediking, — waar kan een, wien het waarlijk om vrede met God te doen is, het al niet zoeken!

En dan komt hij eindelijk, na zich overal vruchteloos vermoeid te hebben, beschaamd bij het Wóórd des Heeren terug; en dan zegt de Heere: — „Heb ik u niet gezegd: Ga niet?”

Dit is Goddelijke opvoeding.

Wem, zoekenden naar vrede met God en eeuwig leven, — gaat niet!

Gaat niet uwe zelfgekozen wegen, maar blijft in eenvoudig geloof en kinderlijke gehoorzaamheid bij het Woord uws Gods. Het spreekt u van genade in Christus' bloed voor goddeloozen en doemwaardigen; van vrije ontferming alleen om de verdiensten van Christus.

Geloof dat heil- en troostrijk Woord.

Laat u door den Heere opvoeden.

En weest niet ongelooovig, maar geloovig.

U.

v. A.

KERKELIJK LEVEN

Prof. Dr H. H. Kuyper. ¹⁾

Zondag 1 Februari mocht prof. dr H. H. Kuyper den dag herdenken, waarop hij voor veertig jaar in het ambt van dienaar des Woords voor het eerst werd bevestigd.

De Gereformeerde Kerken in Nederland hebben dien dag met hun doctor canonicus bij uitnemendheid, meegeleefd.

Prof. Kuyper heeft zich in de jaren, die achter liggen, vooral ook door zijn arbeid in „De Heraut”, gegeven voor de zaak van Gods Kerken in deze landen. Hij, de veel-begaafde, met zijn enorme kennis, zijn groote fijnzinnigheid, zijn ongeëvenaarde accuratesse, zijn klaren zinsbouw en zijn helderen betoogtrant, heeft week aan week zijn talenten gesteld in dienst van het leven onzer Kerken. En dat veel meer dan door de pers bekend werd. Talloze brieven heeft hij geschreven om adviezen te geven aan onze Kerken in Noord en Zuid, in Oost en West. Een geweldige arbeid is daarin door hem gepresteerd, een arbeid, die tot dusver veelal in het verborgen bleef.

Prof. Kuyper is er de man niet naar om den wirook van den publieken lof te zoeken.

Maar een enkele maal, bij bijzondere gelegenheden, mag het toch in het publiek wel eens gezegd worden, dat we God danken voor den zegen, dien Hij ons in een man als prof. Kuyper gaf.

Openlijk biedt ons blad aan zijn Hooggeleerde de hartelijke gelukwensen aan bij dit jubileum.

Moge prof. Kuyper voor onze Kerken nog lang gespaard blijven en moge de tegenwoordige Rector-Magnificus der Vrije Universiteit nog lang blijven één harer meest eminente geleerden!

J. W.

(De Redactie ontving de onderstaande vraag, die op haar verzoek door den medewerker Ds C. Lindeboom van Amsterdam is beantwoord.)

„Is het niet wenschelijk dat bij een kerkelijke verkiezing, wanneer bij herstemming twee kandidaten een gelijk aantal stemmen verkrijgen, door het lot beslist wordt wie de gekozene is?”

In verschillende plaatselijke reglementen komt het voor dat dan de oudste in jaren gekozen wordt verklaard. Welke van deze twee methoden verdient de voorkeur en op welke gronden?”

Een afdoend antwoord is moeilijk te geven. Het geldt hier een punt, waarover verschillend gedacht

¹⁾ Door overvloed van copie kon tot onzen spijt verleden week dit artikelje niet worden opgenomen.

wordt door hen van wie wij inzake kerkrecht en kerkregering voorlichting ontvangen.

Prof. Rutgers (Kerkelijke Adviezen, I, blz. 155 v.) acht het op kerkelijk gebied de meest gewone regel te zijn, dat tusschen de twee personen, die het zelfde aantal stemmen verkregen, door loting beslist wordt; „eenigszins in navolging van Hand. 1”. Tegen de op burgerlijk gebied gevolgde praktijk: den oudste in leeftijd verkozen te verklaren, heeft Prof. Rutgers echter geen bezwaar, indien slechts tevoren in de plaatselijke regeling een bepaling dienaangaande is opgenomen.

Prof. Bouwman (Geref. Kerkrecht, I, blz. 545 v.) oordeelt, dat men niet te spoedig gebruik moet maken van het lot. „Eerst wanneer bij staking van stemmen nogmaals is gestemd en ook dan geen resultaat is bereikt, kan men onder aanroeping van Gods Naam tot het uiterste middel de toevlucht nemen”. De hoogleraar meent echter, dat men ook den weg kan volgen, den oudste in jaren gekozen te verklaren.

Ds Joh. Jansen (De Kerkenordening verklaard en toegelicht, I, blz. 608) geeft in overweging, in de plaatselijke regeling de bepaling op te nemen, dat „zoo meerdere kandidaten evenveel stemmen hebben, opnieuw gestemd wordt, en dat zoo de stemmen dan opnieuw staken, onder aanroeping van den naam des Heeren het lot beslist”.

In de door mij gediende kerken gold de regel, dat de oudste in jaren geacht werd verkozen te zijn. Voorzover ik mij herinneren kan, gaf deze nimmer tot moeilijkheden aanleiding. Mi. is er alles voor, niet van het lot gebruik te maken, indien er nog een andere uitweg is.

L.

LITERATUUR EN KUNST

Wilma's nieuwste Boeken.

Na de bespreking van den roman „Koningskinderen” van C. Rijnsdorp, waarmede ik in het vorige nummer een artikelenreeks over nieuwe christelijke boeken aanving, vragen thans onze aandacht twee sinds kort verschenen boeken van de bekende Schrijfster Wilma: „Vergezicht” ¹⁾ en „Kerstkinderen” ²⁾.

Het zijn beide schetsenbundels, die dus brengen een aantal op zichzelf staande stukken. In den laatstgenoemden zijn die samengebonden, doordat ze, op een enkele uitzondering na, zich groepeeren om het Kerstfeest.

Wanneer we eerst in 't algemeen dit nieuwe werk van Wilma bezien, vinden we aanstonds de karakteristieken, die we kennen uit vorige geschriften. Wilma heeft zelf eens gezegd, dat ze voor alles ontloedde en beschreef het innerlijke leven van haar figuren. Wie de menschen uiterlijk zijn, welke de verhoudingen rondom hen en het gebeuren naast hen zijn, boezemt haar alleen belang in, voorzover die van invloed zijn op de psychische gesteldheid, welke haar momenteel onderwerp is. Vandaar dat Wilma's constructielijnen altijd in 't vage blijven. Met: „de moeder”, „het kind”, „de oude man” acht zij de persoon in quaestie voldoende aangeduid; de feitelijke dingen laat zij veelal aan het combinatievermogen van haar lezer over; de omgeving, waarin haar „verhaal” zich ontwikkelt is dikwijls zóó abstract, dat die eerder aan een fantasiewereld, dan aan localiseering der werkelijkheid doet denken. En toch is vrijwel ieder grooter of kleiner werk van Wilma op een zelf aanschouwde, dikwijls zelf mee-doorleefde, realiteit gegrond. Maar de menschen en dingen, zooals ze die heeft gezien, worden door haar geabstraheerd, dat is, ze worden van al wat uiterlijk is ontdaan, opdat des te dichter het innerlijke binnen haar bereik komt.

Deze hoofdtrek van Wilma's werk vinden we overal in de beide schetsenbundels terug. In den eerstgenoemden b.v. in het verhaal van „Het sprookje van de gesluierde vrouw”, „Italië”, „De Muziek van de Eeuwigheid”, „Gods Meestreef”, „De oudste zoon”; in den tweeden in „Doodenzondag”, „De vreemde tocht”, „Bedroefden”, „Het glanzende aangezicht”.

Een tweede eigenschap is, dat het eigenlijke van Wilma's verhalen en schetsen neerkomt op een mediteeren over het leven, over een verstaan van de diepste levenswaarden, van essentieel levensgeluk. Voor de verschillende optredende figuren is kenmerkend een verlangend tasten naar het begrijpen van levensleed en levensvreugd, een zoeken naar innerlijke harmonie, naar vrede, in 't bijzonder naar vrede in den weg, dien God houdt. Ook hier treffen we telkens die eigenschap aan: in de schetsen, die ik boven noemde, maar ook in „Verrassing”, „Irene” uit den eersten —, in „Het teeken”, „De Kerstkinderen”, „Gereede voeten” uit den tweeden bundel. Beide boeken zijn van deze eigenschap als doortrokken. En in 't vereeniging met de eerstgenoemde, geeft ze er onmiddellijk het Wilma-cachet aan.

In de derde plaats zien we bij Wilma altijd bepaaldelijk geaccentueerd de moederlijke. Over dezen grooten rijkdom van het vrouwenhart, die

warmte en zoogood als ze nooit uit „Stieneko” v. van vroeger schenke bezit moederlijke verhalen de in het verband en „Rijkdom uit „Kerst eigenlijk on

We komen dan vluchtig gaven in het tot de con ze, zoowel de geheele leiding van komsten ku dit verband merken ook kan, zoo hij

Nu over aansluiting reeks. Over als nieuwe op iedere halen same van.

Het them stukken zijn de Wilma- een leven eischen der God, hetzij is het duid der grondg het God-lie- zelve han feten — kunst.

Ten agn vinden we een worstel van het le dat is wee doorgaans zorg. Maar den vrede- een bescha dit gegeve „Gods Mei paaldelijk oude man deze qual sprekt met eigenlijk a we moeder liefde door menschen woordt de ik juist an grooten tw dus aan d en nu kon is, en dat l dan kan l

Men zou sters-belijd hier uitspi voor. En die ten de die ze bij figuren kle

De twee krijgt gest moederlijk zelf offerer levensgeluk deze bund altijd weer

In „Ker gegroepere heid: God een in si bezinnen respectievr en een in den, dat En die we De dronk (in „Het van zijn es de Tocht' consequen

Wie des ontmoeten vinden.

Het beh meer, dat dragen en onder de zitten tot dankbaar ne erkent